C/2024/6861

28.11.2024 г.

Резолюция на Европейския икономически и социален комитет

Очертаване на демократичния напредък на ЕС: резолюция за следващия законодателен мандат

(C/2024/6861)

Докладчици: **Christa SCHWENG (I гр.)**
Cinzia DEL RIO (II гр.)
Ioannis VARDAKASTANIS (III гр.)

Правно основание	Член 52, параграф 4 от Правилника за дейността
Приемане на пленарна сесия	18.9.2024 г.
Пленарна сесия №	590
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	193/7/6

СЪДЪРЖАНИЕ

Страница

1. Очертаване на демократичния напредък на ЕС: резолюция за следващия законодателен мандат 1
2. ЕС: минали успехи и решително справяне с бъдещи предизвикателства 2
3. ЕС като глобален фактор за мира, сигурността, търговията и напредъка 3
4. Гарантиране на нашите ценности, зачитане на основните права и многообразието 4
5. Подготовка за разширяване и реформи 5
6. Осигуряване на устойчив и приобщаващ растеж, конкурентоспособност и инвестиции на ЕС 6
7. Социалното измерение на сигурността: заетост, умения и справедлив преход 9
8. Осигуряване на здравословни и достойни условия на живот: стабилно обществено измерение 11
9. Участие на гражданите, надеждно гражданско пространство и съдържателен граждански диалог 13

1. Очертаване на демократичния напредък на ЕС: резолюция за следващия законодателен мандат

1.1. Новият Европейски парламент и Европейската комисия, заедно със Съвета на Европейския съюз, ще отговарят за управлението на ЕС през следващите пет години и след това. Правителствата изложиха вижданията си във Версайската декларация и Декларацията от Гранада. Гражданите дадоха своя принос по време на Конференцията за бъдещето на Европа (CoFoE). В изпълнение на препоръките, отправени към конференцията (по-специално предложения 36 и 39, чиято цел беше да предоставят на ЕИСК ясна роля в процесите на участие), ЕИСК организира първата по рода си Седмица на гражданското общество, като проведе консултации с граждани, включително млади хора, социални партньори и организации на гражданското общество (ОГО). Резултатът беше изчерпателен набор от осъществими стъпки за укрепване и гарантиране на демократичните принципи по време на следващия мандат на ЕС.

1.2. В контекста на настоящите многобройни кризи ЕИСК настоятелно призовава новия Европейски парламент и новата Европейска комисия, легитимирани от вота на гражданите на изборите през юни 2024 г., да използват визията за бъдещето, изведена от Конференцията за бъдещето на Европа и Седмицата на гражданското общество, да се възползват от многообразието на представителството в ЕИСК, за да засилят международната позиция на ЕС, да укрепят институционалната архитектура на ЕС, да осигурят солидна опора за общите ни ценности и да поведат икономиката ни към устойчиво бъдеще на основата на напреднал и приобщаващ социален модел — нещо, което е от жизненоважно значение за напредъка, единството и конкурентоспособността.

1.3. ***ЕИСК отправя искане към институциите на Европейския съюз за създаване на концепция за сигурност в шест направления, която да включва:***

— ***ЕС, който защитава гражданите си от външни заплахи. За тази цел са необходими външни политики на ЕС, които са насочени към по-стабилни основни права и които заслужават повече доверие благодарение на общата политика за отбрана на ЕС, наред с обща външна политика; ЕС се нуждае и от собствени ресурси, за да осигури правилното функциониране на политиките си за мир, предотвратяване и разрешаване на конфликти;***

— ***ЕС, който защитава хората от вътрешни рискове, основно свързани със здравето, демографските промени и бедността, и който осигурява достъпна, универсална социална закрила и благосъстояние в цяла Европа;***

— ***ЕС, който гарантира конкурентоспособна социална пазарна икономика, изградена върху екосистеми, които осигуряват производителност, иновации, качествени работни места и пълна заетост, където конкурентоспособността се дължи на способността на ЕС да бъде начело на екологичната устойчивост и социалния и технологичния напредък;***

— ***ЕС, който създава устойчива икономика за всички като: осигурява ефективна координация на макроикономическите политики в държавите членки, като същевременно защитава икономическото благосъстояние на гражданите си; гарантира устойчива конкурентоспособност на европейските предприятия и запазва покупателната способност, като същевременно води ефективна борба с инфлацията; гарантира финансовото приобщаване и насърчава финансовото образование; разработва справедливи системи за данъчно облагане; води борба с изпирането на пари; и създава европейски бюджет, който предоставя на ЕС достатъчно финансови средства, за да изпълнява политическите си цели, без никой да бъде пренебрегнат;***

— ***ЕС, който осигурява диалог и участие на социалните партньори, организираното гражданско общество и обществеността, за да се справи с предизвикателствата и трансформациите в днешния ден и в близко бъдеще. Ползите от мира следва да достигат до всички елементи и групи на нашето общество;***

— ***ЕС, който осигурява защита срещу настоящи и бъдещи рискове, свързани с изменението на климата, замърсяването и загубата на биологично разнообразие. Кризата в областта на климата застрашава живота и поминъка. ЕС трябва да предприеме стъпки за постигне на 90 % намаление на емисиите до 2040 г., да изгради издръжливост спрямо изменението на климата и да възстанови природата и биологичното разнообразие, за да може да се гарантира, че задоволяването на основните нужди (храна, вода, енергия, обществено здраве и т.н.) в ЕС и в световен мащаб не е изложено на риск.***

2. **ЕС: минали успехи и решително справяне с бъдещи предизвикателства**

2.1. Европейският съюз се основава на универсалните ценности, правата и принципите на правовата държава. Това, както и 80-те години мир, е основният елемент на тази история на европейския успех. Европейците преживяха трудни моменти — ЕС е рожба на две световни войни, но фактите показват, че те се справят по-добре от всички свои конкуренти или съседни държави. Няма съмнение, че от създаването си ЕС се радва на продължителен период на мир, икономически просперитет и социален напредък.

2.2. По време на пандемията от COVID-19 ЕС осигури свободен достъп до ваксини за всички, както и гарантирано наличност на храна. В отговор на предприетата от деца и младежи кампания за справяне с изменението на климата той прие най-амбициозната програма за устойчива околна среда: Европейския зелен пакт, чиято цел е Европа да стане неутрална по отношение на климата до 2050 г. ЕС предприе мерки за борба с всички видове дискриминация. Независимо дали се намират в голяма или малка държава членка, предприятията, участниците в социалната икономика и самостоятелно заетите лица разполагат с достъп до пазар от 450 милиона потребители при равни възможности, където всички икономически участници могат да работят в стабилна среда.

2.3. ЕС е икономиката, която защитава хората най-добре и има за цел да използва талантите. Тя също така се стреми да защитава патенти и регионални продукти и е лидер в регулирането на цифровите икономики. Всички държави, които се присъединиха към ЕС през годините, подобриха стандарта си на живот и условията на труд повече — и по-бързо — от всяка друга държава в региона. Основаният на права подход към свободното движение на хора е от ключово значение за осигуряването на напредък, справедливост и по-задълбочена интеграция. ЕИСК очаква същото да последва и за онези държави, които скоро ще се присъединят към семейството на ЕС.

2.4. Тези колективни постижения вече не могат да се приемат за даденост. Понастоящем ЕС е изправен пред нови рискове, както и пред съществуващи и нови предизвикателства. Обвързването на Русия и Китай с бързо развиващи се икономики (напр. БРИКЮ и държавите от Персийския залив) променя глобалния геополитически пейзаж и икономическите партньорства. Следва да се подчертае, че за разлика от ЕС, държавите, които не са демокрации, водят агресивна и безскрупулна външна политика, без да се интересуват за правата на човека и устойчивото развитие. Финансовите им инвестиции окончателно преобразиха глобалната финансова архитектура, като наложиха търсене на ново равновесие. Самите САЩ рискуват да загубят характеристиките на надежден партньор, ако популистките сили се завърнат на власт през тази година.

2.5. Поради това ЕС е изправен пред несигурност, рискови ситуации, предизвикани от войни като тези в Украйна и Газа, и трябва да търси съюзници в света, които също се основават на принципите на правовата държава и зачитат основните права: това са ценностите, които свързват държавите — членки на ЕС.

2.6. След като преживяха поредица от дълбоки икономически, здравни и геополитически кризи, гражданите усещат тази несигурност и се обръщат към своите институции — европейски, национални, регионални или местни — за защита от неблагоприятните житейски обстоятелства, които могат да възникнат в резултат на външни или икономически рискове, посегателства срещу нашите основни ценности, заплахи за здравето или загуба на достойни доходи.

3. **ЕС като глобален фактор за мира, сигурността, търговията и напредъка**

3.1. През последните няколко години ЕС успя да преодолее кризите с помощта на основополагащите си принципи и благодарение на това, че държавите членки твърдо се обединиха помежду си. Той постигна това и благодарение на фискалния си капацитет, силно подкрепян от държавите членки, който осигури бързи реакции и способност за предприемане на действия.

3.2. Държавите членки не са в състояние сами да се справят с днешните предизвикателства, но обединени, те могат да повлияят на бъдещето. Изменението на климата и постепенното премахване на изкопаемите горива ще изисква нова политика на стратегическа автономност на ЕС, но това ще промени и глобалния баланс на силите и носи риск от изостряне на световните конфликти. Вместо национални ответни действия, които отслабват ЕС, Европа трябва да има ясна визия и по-силна, съвместна политическа роля в този нов геополитически контекст, за да бъде в състояние да реагира по-ефективно и бързо.

3.3. ЕС следва да предостави възможности на гражданите си и да им осигури сигурност в няколко области, като ги защитава от: външни врагове; рискове за здравето и бъдещи пандемии; хибридни заплахи, както и неправилна употреба или злоупотреба с модерни цифрови технологии; риска от бедност, изключване и дискриминация, като същевременно се гарантират икономически възможности и възможности за работа за всички; риска от извънредни ситуации в областта на климата и биологичното разнообразие; и накрая, от заплахите за демокрацията на участието, с активното участие на гражданите в гражданския, политическия и демократичния живот.

3.4. ЕС е и трябва да остане миротворец. Необходимо е дипломатическият му капацитет да бъде подобрен, така че общата политика за сигурност и отбрана на ЕС да бъде съпроводена с реален капацитет за разрешаване и предотвратяване на конфликти. Тази политика следва да защитава от външна намеса, насочена към дестабилизиране на обществата и демократичните институции, и следва да се ангажира с нов многостранен подход в съответствие с международното право. Общата отбранителна политика на ЕС също така изисква истинска, пълноценна обща външна политика, която излиза извън рамките на настоящото засилено сътрудничество (т.е. общата външна политика и политика на сигурност). За тази цел на ЕС следва да бъдат предоставени подходящи материални и нематериални средства, включително собствени ресурси.

3.5. ЕИСК се застъпва за:

— насърчаване на мира, сигурността и отбраната, глобалната справедливост и глобалния напредък чрез активно участие в борбата за мир; подкрепа за многостранната система; гарантиране на лоялна конкуренция; справяне с бедността; насърчаване на социалния и гражданския диалог; насърчаване на демокрацията, правата на човека и хуманна система за управление на миграцията;

— дейности за по-активна политическа интеграция; засилена стратегическа автономност; и обща, истинска, пълноценна външна политика. За тази цел ЕС следва да говори с един глас в многостранните институции и да използва международната роля на еврото като стратегически актив. ЕИСК препоръчва въвеждането на гласуване с квалифицирано мнозинство във външната политика на ЕС;

— укрепване на общата политика за сигурност и отбрана на ЕС, включително подобряване на общите стратегически и критични технологии и отбранителните способности на ЕС, и засилено сътрудничество с единомислещи партньори;

— изпълнение на Програмата на ООН до 2030 г. и целите ѝ за устойчиво развитие като всеобхватна стратегия на ЕС, посветена на мира, икономическия, социалния и екологичния напредък. Това ще се осъществи само чрез структурирано и съдържателно участие на гражданското общество;

— насърчаване на отворена, основана на правила европейска търговска политика, която допълва и подкрепя други ключови политики на ЕС в областта на основните права и принципите на правовата държава, както и в областта на климата, цифровите технологии, иновациите, социалната и промишлената политика. Търговските споразумения следва да повишават издръжливостта чрез диверсификация на вноса, създаване на пазарни възможности за европейските дружества, подобряване на сигурността и намаляване на геополитическите рискове, като същевременно насърчават прилагането на социални и екологични стандарти и осигуряват еднакви условия за лоялна конкуренция в световен мащаб. Допълнителният достъп, който те предлагат до суровини от критично значение и други ресурси, включително енергия, може да спомогне за осигуряването на издръжливи, устойчиви и отговорни вериги на доставките в ЕС;

— признаване на решаващата роля на наскоро приетата директива относно дължимата грижа и призоваване за ефективното ѝ прилагане, насърчаване на зачитането на правата на човека и екологичните съображения като неразделна част от някои вериги на доставките и дейности на дружествата и призовава за ефективното ѝ прилагане.

4. **Гарантиране на нашите ценности, зачитане на основните права и многообразието**

4.1. Европа, която цени многообразието и защитава принципите на правовата държава и основните права, формира основата на едно сплотено, толерантно общество. ЕС следва да заеме позиция по отношение на върховенството на закона като основополагащ принцип и да служи за пример в борбата с дезинформацията и дискриминацията. Във всички държави, които се отклоняват от принципите на правовата държава, се наблюдават враждебни реакции срещу жените, общността на ЛГБТИК и/или уязвимите групи. Борбата за принципите на правовата държава е борба за равенство, безпристрастно образование за нашите деца, осигуряване на възможност на младите хора да излязат на улицата в името на едно устойчиво бъдеще, както и свобода на изразяване за независимите журналисти и защитниците на правата на човека. Спазването на принципите на правовата държава има и икономическо измерение, което оказва въздействие върху търговските и инвестиционните решения, тъй като върховенството на закона е и в основата на една стабилна, предвидима среда за дружествата и потребителите. ЕИСК настоятелно призовава ЕС да предприеме действия за зачитане на принципите на правовата държава в целия ЕС и извън него.

4.2. От решаващо значение е основните ценности на демокрацията, солидарността, правата на човека, равенството, устойчивостта и върховенството на закона да се извеждат на преден план във всяка дискусия за успеха на ЕС. Социалните партньори и ОГО играят ключова роля в отстояването и укрепването на тези ценности. Неуморните им усилия за насърчаване на ангажираността на гражданите и активното гражданство, поощряване на гражданския и социалния диалог, застъпничество за правата на човека и насърчаване на демократичните практики са безценни активи, които допринасят за силата, издръжливостта и представителността на ЕС.

4.3. Признаването и подчертаването на незаменимата роля на ОГО за опазването на тези принципи е приоритет, тъй като задълбочава всеобхватната визия за онази Европа, към която се стремим:

4.4. Поради това ЕИСК препоръчва:

— ЕС да предприеме действия при евентуално бъдещо преразглеждане на Договорите, за да гарантира зачитане на принципите на правовата държава, основните права и многообразието, като обмисли промени в механизмите за вземане на решения. Защитата на демокрацията от вътрешни и външни заплахи следва да се осъществява чрез изграждане на благоприятстващо пространство за гражданското общество в границите на ЕС и извън него и чрез изменение на пакета от мерки за защита на демокрацията, за да се отстранят пропуските, които подкопават демократичните институции;

— създаване на европейски щит за демокрацията, който да защитава от външна намеса и дезинформация и да поддържа интегритета на демократичните процеси в целия ЕС;

— в рамките на Пакта за миграцията и убежището да се гарантира, че ЕС постига правилния баланс между ефективно и реалистично управление на миграцията, което е хуманно и устойчиво, като насърчава законните начини за влизане в ЕС и същевременно гарантира сигурност и контрол на външните си граници, основан на правата подход към убежището и включване на мигрантите и бежанците в пазара на труда. Необходимо е по всяко време да се гарантира абсолютното зачитане на правата на човека и солидарността между държавите членки;

— предприемане на спешни стъпки за създаване на „Съюз на равенство“ за всички хора от всички възрасти. Това означава, че ще е необходимо съществуващите правни рамки за борба с дискриминацията да бъдат укрепени и да се гарантира цялостно изпълнение и прилагане. Това налага също така укрепване на длъжността на комисаря по въпросите на равенството в новия колегиум на членовете на Комисията и осигуряване на специален портфейл и подходяща генерална дирекция.

5. **Подготовка за разширяване и реформи**

5.1. За да се гарантира, че европейският проект продължава да се развива в посока на мира, просперитета и демокрацията, и за да се създаде дългосрочна стабилност на нашия континент, трябва да приемем нови членове в семейството от Западните Балкани и съседни на Русия държави като Украйна, Молдова и Грузия. Процесите на вземане на решения в ЕС може да не са подходящи за Съюз от 30—35 държави. Подготовката и – ако е необходимо – адаптирането на институциите, като същевременно внимателно се следи напредъкът на страните кандидатки по отношение на основополагащите ценности на ЕС и достиженията на правото на Съюза, ще бъде важна задача за следващата Европейска комисия. Работейки в тясно сътрудничество с Европейския парламент следващата Комисия трябва да гарантира, че всяко бъдещо разширяване е от полза както за гражданите на ЕС, така и за гражданите на страните кандидатки, и че високите стандарти на ЕС за устойчивост ще бъдат запазени.

5.2. Това също налага да се адаптира бюджетът на ЕС и собствените му ресурси, за да се приложат европейските политики за инвестиции. Опитът, натрупан във връзка с Next Generation EU, може да бъде полезен в това отношение.

5.3. Този процес следва да засили участието на организираното гражданско общество, със специална роля на социалните партньори, и всички политически партии следва да се ангажират да защитават правото си на сдружаване, правото на изразяване и свободата на печата и медиите, както и да се борят срещу всеки монопол върху информацията или манипулиране на обществения дебат.

5.4. Политиката на сближаване е един от основните стълбове за доближаването на ЕС до неговите граждани и за намаляване на различията между регионите на ЕС и неравенствата между хората. Адаптираната към бъдещите нужди политика на сближаване трябва да остане стабилна инвестиционна политика в подкрепа на икономическото, социалното и териториалното сближаване в целия ЕС, като същевременно се стреми към осигуряване на равни възможности и подобряване на условията на живот и труд за всички. Основният ѝ принцип, според който „никой не следва да бъде пренебрегнат“, остава неотменен и валиден. ОГО са готови да продължат да работят за постигане на целите на сближаването чрез принципа на партньорство, многостепенното и споделеното управление. По-конкретно следва да се обърне специално внимание на регионите със специфични характеристики, като например най-отдалечените региони, планинските райони и островите. Многогодишната финансова рамка (МФР) следва да бъде в състояние да отговори на предизвикателствата, които разширяването ще създаде, както и на рисковете от различия между регионите, които програмата за сигурност може да породи при липсата на стабилни, правилно финансирани политики на сближаване на регионално и местно равнище.

5.5. В този контекст ЕИСК отправя искане да се запази портфейлът на конкретен комисар, който да отговаря за тази важна политика, и се противопоставя на трансформирането на политиката на сближаване в обикновен инструмент за икономическо възстановяване или в инструмент за справяне с извънредни кризи.

5.6. ЕИСК вече предприе важна стъпка към разширяването, като предостави възможност на представители на ОГО от страните кандидатки да участват ad hoc в някои заседания на ЕИСК. Насърчаваме другите институции на ЕС да последват нашия пример и да осигурят на представители от страните кандидатки достъп до редовните заседания на ЕС. Това ще бъде видим знак за решимостта на ЕС да продължи с разширяването, като същевременно ще даде възможност на хората от тези държави да научат как функционират ЕИСК и ЕС като цяло.

5.7. ЕИСК призовава:

— Европейският парламент да последва примера на ЕИСК и да включи страните кандидатки, поне частично, в ежедневната работа на ЕС чрез по-силни партньорства;

— политиката на сближаване на ЕС да отговаря на бъдещите нужди с балансирани, справедливи мерки за преразпределение между регионите и гражданите както в страните кандидатки, така и в регионите на настоящите държави членки, които са изложени в по-голяма степен на промяна в резултат на разширяването;

— ЕС да обмисли възможността за въвеждане на гласуване с квалифицирано мнозинство в процеса на присъединяване към ЕС поне за всички междинни етапи, а решенията да бъдат открити, прозрачни и достъпни за широката общественост. Следва да се приемат по-строги мерки за прилагане на основните права.

6. **Осигуряване на устойчив и приобщаващ растеж, конкурентоспособност и инвестиции на ЕС**

6.1. Изправени пред нова геополитическа реалност и все по-сложни предизвикателства, призоваваме институциите на ЕС да действат решително, за да гарантират дългосрочна конкурентоспособност, просперитет и лидерство на ЕС на световната сцена. Предвижда се делът на ЕС в световната икономика да намалява постоянно от близо 15 % на едва 9 % до 2050 г. ([1]) Поради това е наложително да се подобрят всички политики, които допринасят за повишаване на производителността и устойчивата конкурентоспособност на ЕС. Инвестициите в иновации и производство, в рамките на отворена стратегическа автономност — като промишлеността с нулеви нетни емисии, кръговата икономика, суровините от критично значение, Акта за интегралните схеми и отбранителните и стратегическите технологии — са наложителни и следва да бъдат приведени в съответствие с общите социални и екологични цели, като се насърчава благосъстоянието на бъдещите поколения.

6.2. Изменението на климата, замърсяването и промените в биологичното разнообразие, които се наблюдават през последните години, са причина Европа да се ангажира със своя Зелен пакт. ЕС спешно се нуждае от силен зелен и социален пакт, основан на икономика на благосъстоянието и нова концепция за просперитет за хората и планетата, която да гарантира справедлив преход и подход, основан на правата на човека. За да не се допусне тази инициатива да наложи голяма тежест върху предприятията, трябва да се осигури правилно и ефективно прилагане чрез изготвяне на реалистични планове за действие на национално равнище и чрез подкрепа за предприятията, по-конкретно МСП, с цел запазване на конкурентоспособността и осигуряване на пълна и качествена заетост.

6.3. Синият пакт на ЕС също е една от ключовите приоритетни области. Предвид съществуването на водата и настоящите и бъдещите предизвикателства, пред които са изправени светът и нашият континент, водата следва да се разглежда като приоритет и да бъде приет Син пакт на ЕС като самостоятелна стратегическа политика, тъй като политиката за водата не може да се ограничава само до политиката в областта на климата. Синият пакт и Зеленият пакт частично се припокриват, но имат различни области на действие и различни подходи. Европа може да превърне предизвикателствата, свързани с водата, в нови възможности за технологично развитие, обществен напредък, нови работни места, умения и растеж на предприятията, като същевременно зачита околната среда и опазва водните ресурси в полза на всички.

6.4. Европа разполага с огромен потенциал за иновации, който дава възможност на икономиката ни да се конкурира в световен мащаб. Демографските промени обаче, недостатъчните инвестиции в ориентирани към бъдещето образователни системи и нови умения, лошите условия на труд в някои сектори и ограничените възможности за мобилност, водещи до недостиг на работна ръка, се превръщат в пречки пред справедливия и устойчив икономически растеж както на национално, така и на регионално равнище. В световната надпревара за таланти Европа трябва да бъде начело, като предлага привлекателно място за живот и работа, без да се пренебрегват рисковете от изтичане на мозъци в рамките на ЕС и от трети държави. Една успешна политическа инициатива в тази област ще изисква цялостен подход, който да отчита всички различни измерения на тези предизвикателства. За да се съпътстват тези бързи промени в света на труда, социалният диалог е важно предимство.

6.5. Един гладко функциониращ и модернизиран единен пазар трябва да бъде в основата на икономиката на ЕС, в която повече възможности са на разположение в еднаква степен за предприятията, работниците и обществеността като цяло. Инвестициите в нови технологии трябва да бъдат насърчавани от ориентирана към бъдещето, стабилна регулаторна рамка, основана на предвидими политики както на равнище на ЕС, така и на национално равнище. Държавите членки и ЕС следва да гарантират, че при разработването на механизми за финансиране в подкрепа на такива инвестиции не се създават нарушения на конкуренцията.

([1]) PwC (2017 г.), The long view: how will the global economic order change by 2050? (Перспективата в дългосрочен план: как ще се промени световният икономически ред до 2050 г.?)

6.6. В подкрепа на тези цели, регулаторната рамка на ЕС следва да гарантира правна сигурност и предвидимост, да бъде по-добре интегрирана и последователна във всички области на политиката, отворена за иновативни подходи и цифрова по подразбиране, като същевременно не се допуска свръхрегулиране и се цели намаляване на ненужната бюрокрация, без да се навреди на основните законодателни цели. Засилената тенденция на националните правителства да поставят на първо място предполагаеми национални интереси намалява ефективността на единния пазар и води до неговата разпокъсаност. Институциите на ЕС имат задължение да гарантират ефективното прилагане на правилата на ЕС и да предприемат бързи и ефективни действия срещу държавите членки, които не ги спазват. Необходима е регулаторна рамка, която да постигне правилния баланс между стимулирането на иновациите и инвестициите, от една страна, и управлението на всички видове опасения за сигурността, от друга страна, за да може Европа да се възползва напълно от иновационния си потенциал в областта на новите чисти технологии и да си осигури стартово предимство в екологизирането на отраслите, които са независими от изкопаемите горива, както и да се превърне в по-интегрирана екосистема, в която производствената промишленост и услугите се подкрепят взаимно.

6.7. По-силната, трансформираща се и конкурентоспособна промишлена база изисква мащабни инвестиции, които следва да бъдат финансирани, регулирани и изпълнявани по начин, който съхранява интегритета на единния пазар и преодолява различията в растежа, производителността и иновациите между ЕС и неговите международни партньори и основни конкуренти. Следва да се прилага ефективна индустриална политика, която да декарбонизира нашата промишленост по конкурентен начин, да развива конкурентното предимство на ЕС в областта на цифровите и чистите технологии, да диверсифицира и гарантира стабилни стратегически вериги на доставките, както и да укрепва европейската технологична и промишлена база; Тази политика изисква подкрепящи мерки за справедлив преход, инвестиране в модерна публична администрация и услуги, инфраструктура и качествени услуги от общ интерес.

6.8. Публичните и частните инвестиции в държавите членки следва да бъдат насочени към обновяване на тяхната инфраструктура. Необходима е координация на всички равнища, за да се гарантира ефективността на публичните инвестиции, които се финансират от ЕС или от отделните държави членки. Рамката за икономическо управление на ЕС може да създаде фискално пространство за инвестиции, което от своя страна може да доведе до иновативни механизми за финансиране с частния сектор, за да се използва изцяло потенциалът на равнище ЕС за финансова подкрепа за такива инвестиции. За да се случи това, една по-амбициозна рамка за устойчиви финанси може по-ефективно да гарантира, че частните инвестиции са в съответствие с общите цели на ЕС. Повишаването на привлекателността и достъпността на алтернативните форми на финансиране, като например платформите за кредитиране, колективното инвестиране, рисковия капитал и пазарите на облигации, за всички по големина дружества и физически лица, ще спомогне за финансирането на амбициозни иновационни и инвестиционни проекти. Ефективното функциониране на финансовите пазари е от съществено значение за прехода към неутрална по отношение на климата и все по-цифровизирана икономика, която се отличава с устойчив и приобщаващ икономически растеж.

6.9. Завършването на съюза на капиталовите пазари (СКП) е от ключово значение за мобилизирането на необходимите ресурси за инвестиране в екологичната и цифровата трансформация, както и за стратегическата автономност на ЕС. Банковият съюз е от съществено значение за постигането на истински икономически и паричен съюз, а завършването му ще увеличи финансовата стабилност и издръжливостта на икономиката на ЕС.

6.10. Наред с това сме свидетели на огромен скок в използването на изкуствен интелект, който може да допринесе за повишаване на производителността и подобряване на моделите на организация на труда, ако се управлява правилно с ориентиран към човека подход.

6.11. ЕИСК:

— призовава новия Европейски парламент и Европейската комисия да се възползват максимално от получения мандат и да изпълнят плановете си за опазване на планетата, инвестиране в устойчив икономически растеж и конкурентоспособност и укрепване на суверенитета на ЕС в стратегически области, в името на благосъстоянието на бъдещите поколения и в съответствие със справедливостта между поколенията. Те следва да продължат по пътя към социално справедлив, екологичен, син и цифров преход и иновации, с което да осигурят качествени работни места и устойчивост в европейския проект;

— препоръчва да се извлекат поуки от Next Generation EU и да се приемат настоящите предложения и ангажименти за нови собствени ресурси за бюджета на ЕС, с инвестиционен инструмент на ЕС, който може да позволи определени критични и стратегически технологии, когато е приложимо, да попаднат в обхвата на публичното управление, като същевременно се защитават всички публични и частни инвеститори;

— препоръчва насърчаване на европейския модел на социална пазарна икономика чрез: подкрепа за предприемачеството и иновациите; инвестиране в качествено образование, обучение и умения; гарантиране на правото на учене през целия живот, включително преквалификация и повишаване на квалификацията; насърчаване на висококачествени професионални квалификации; създаване на устойчиви и качествени работни места, включително в нови форми на работа; насърчаване на сътрудничеството между институциите за образование и обучение; и осигуряване на ефективен достъп до качествено обучение за всички;

— препоръчва укрепване на съществуващите правила на единния пазар, за да се създаде нова динамика за премахване на пречките пред трансграничната мобилност на хора, стоки, услуги, капитали и данни. Това е особено важно, тъй като през последните години еднаквите условия на конкуренция на единния пазар бяха отслабени от свързаните с кризата изключения и забавянето в премахването на пречките пред свободното движение;

— подкрепя създаването и развитието на МСП чрез превръщане на принципа „Мисли първо за малките!“ в реалност, осигуряване на стабилна законодателна рамка, рационализиране на административните процеси в подкрепа на МСП, осигуряване на еднакви условия на конкуренция на единния пазар и предоставяне на достъп на МСП до енергия от възобновяеми източници на достъпни цени;

— призовава за стабилна промишлена стратегия за Европа, която да допълни целта за намаляване на емисиите на CO_2 с 90 % до 2040 г. и да поддържа висококачествени работни места в Европа. Поради това неотложно е необходим всеобхватен план за действие, като например предложеният Чист промишлен пакт, в рамките на Европейския зелен пакт, като стратегически приоритет за повишаване и гарантиране на устойчивата конкурентоспособност на ЕС;

— препоръчва да се предприемат стъпки за съживяване на селскостопанския сектор на ЕС и насърчаване на развитието на селските райони чрез повишаване на привлекателността му за млади хора и за хора със малки, средни или семейни земеделски стопанства и предприятия, като по този начин да се избегне масовото напускане на селските райони. Тези земеделски стопани следва да бъдат подкрепени от подходящо финансирана обща селскостопанска политика за периода след 2027 г., която ще защити европейското производство на храни и ще гарантира устойчивостта му. Земеделието и жизнените селски общности ще бъдат устойчиви само когато икономическите, социалните и екологичните потребности се удовлетворяват по балансиран начин;

— подкрепя развитието на силна социална икономика чрез изпълнение на препоръката на Съвета във връзка със социалната икономика за укрепване на социално отговорните бизнес практики и обществената полза. Вж. Пътната карта от Лиеж за социалната икономика в ЕС;

— признава, че извънредната ситуация в областта на климата е промяна на парадигмата: необходимо е да се гарантира изпълнението на зеления, социалния и синия пакт и свързаните с тях програми на ЕС като взаимосвързани области на политиката. Необходимо е да се предприемат стъпки на равнище ЕС и на национално равнище за прогнозиране на последиците и измерване на разходите, свързани с изменението на климата (от наводнения, недостатъчна растителна продукция, суши и др.). Признаване на гражданите като активни участници и ролята им на произвеждащи потребители на енергия, която е улеснена в климатичния преход;

— застъпва се за гарантиране на справедлив и честен преход за всички: да се постигне напредък по европейската рамка на политиката за справедлив преход (РПСП), за да се даде възможност за преминаване към устойчива и декарбонизирана икономика; и да се гарантира, че тези промени са от полза за населението като цяло, не се пренебрегва никой и се основават на сближаване и солидарност между поколенията. ЕИСК подчертава, че РПСП следва да бъде съпътствана от политики на ЕС, които дават възможност на предприятията да станат конкурентоспособни по справедлив начин, устойчиви, по-силни и по-издръжливи и чрез социален диалог да изпълняват своята роля в осигуряването на справедлив преход, който е ориентиран към хората, отговаря на местните условия, опазва природата и околната среда и използва възможностите;

— приветства решението за отпускане на 86 млрд. евро за Социалния фонд на ЕС за климата за периода 2026—2032 г. Допълнително финансиране чрез Фонда на ЕС за приспособяване към изменението на климата, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Механизма за възстановяване и устойчивост също следва да бъде заделено за намаляване на отрицателното въздействие на извънредната ситуация в областта на климата, особено въздействието върху най-уязвимите;

— подчертава значението на консултациите с работниците в подкрепа на трансформативното измерение на стратегията на ЕС за сигурност и устойчивост, като се предвиди и въздействието на революционни технологии като изкуствения интелект. За да се постигне справедлив преход в сферата на труда, социалните партньори на всички равнища следва да разполагат с ефективни механизми за консултации и подходяща рамка, включително социален диалог и колективни трудови договори, придружени от ефективен граждански диалог със съответните заинтересовани страни;

— счита, че е наложително да се предприемат по-нататъшни стъпки за изграждане на ефективен, интегриран СКП и пълноценен банков съюз, включващ всички държави членки, за по-нататъшно хармонизиране и премахване на трансграничните пречки, като същевременно се гарантира стабилно регулиране и надзор, с оглед запазване на финансовата стабилност, защита на потребителите, инвеститорите и спестителите и постигане на стабилен единен пазар.

7. **Социалното измерение на сигурността: заетост, умения и справедлив преход**

7.1. В Декларацията от Ла Юлп от 16 април 2024 г., приета по време на белгийското председателство на Съвета на ЕС, се подчертава, че във времена на многобройни предизвикателства Европейският съюз трябва повече от всякога да се придържа към основните си ценности на равенство и социален прогрес — становище, което ЕИСК категорично подкрепя ([2]).

7.2. Когато е изправено пред изменението на климата и демографските промени, цифровия и екологичния преход, както и глобалните икономически предизвикателства и предизвикателствата в областта на сигурността, социалното измерение на ЕС следва да обвърже програмата за сигурност с висококонкурентна социална пазарна икономика, устойчив растеж и пълна заетост, с цел възходяща конвергенция на условията на живот и труд.

7.3. Инвестициите в сигурността и отбраната са неефективни, ако обществото е разделено. Социалното измерение на инвестициите и реформите следва да бъде неразделна част от програмата за сигурност. Оставайки обвързан с Програмата на ООН до 2030 г. като всеобхватна политическа рамка, икономическият и социалният модел на ЕС следва да гарантира, че предимствата на единния пазар, обвързан с единна валута, са от полза за всички по справедлив и балансиран начин.

7.4. С началото на новия законодателен период ЕС е призован да се справи с неотложните предизвикателства в социалната област. ЕИСК счита за приоритет справянето с онези от тях, които рискуват да навредят на различните аспекти на програмата за сигурност, както и с тези, които засягат всички едновременно.

7.5. Бедността и социалното изключване варират значително в различните възрастови групи, като най-засегнати са децата и възрастните хора. Енергийната бедност се увеличи поради кризата, свързана с разходите за живот, която води и до загуба на жилища на достъпни цени. Бедността сред работещите се е увеличила в държавите, в които заплатите не са достигнали инфлацията поради загуба на покупателна способност. Това задълбочава неравенствата между хората и допринася за разделението на обществото.

7.6. Екологичната и цифровата трансформация създават нови работни места и изискват нови умения, но пораждат несигурност за работниците, които трябва да отговорят на тези нови изисквания. В някои държави членки социалният диалог, който може да подпомогне работниците и предприятията да предвидят промените, е слаб поради ниския обхват на колективното договаряне. Недостигът на работна ръка е резултат от: демографското развитие; липса на привлекателност на някои икономически сектори, което се дължи и на лошите условия на труд; технологични трансформации, нови работни места, създадени от екологичната и цифровата трансформация; и липсата сред работната сила на умения, които да отговарят на нуждите на пазара на труда.

7.7. Между централните и периферните части на единния пазар, както и между градските и селските райони, възникват регионални различия. Тези различия могат да се задълбочат от различната динамика на заплатите. Селските райони са от решаващо значение за икономическото и социалното сближаване, селското стопанство и устойчивите продоволствени системи.

7.8. Здравето и безопасността на работниците продължават да бъдат предизвикателство, особено по отношение на трудовите злополуки и професионалните заболявания. Използването на най-добрите технологии може да подпомогне превантивните мерки за подобряване на работната среда.

7.9. В някои държави безработицата и изключването на жените са достигнали драматични измерения. Постигнат е напредък по отношение на равните възможности между мъжете и жените, но все още далеч не е задоволителен, когато става въпрос за ръководни длъжности. Дискриминацията продължава да съществува въпреки правната рамка на ЕС и засяга специфични групи като младите хора, хората с увреждания, работниците с мигрантски произход и общностите на ЛГБТИК. Застаряващото население се нуждае от финансово достъпни услуги за полагане на грижи, за да живее достойно.

7.10. Ако са добре замислени, политиките за социални инвестиции могат да окажат положително въздействие върху икономическия растеж, производителността и приобщаващата и устойчива конкурентоспособност, което е от ключово значение за запазването на добри работни места в Европа ([3]) и е част от решенията на описаните по-горе предизвикателства. Изпълнението на реформите и политиките в рамките на Европейския стълб на социалните права (ЕССП) следва да продължи да се осъществява от ЕС и неговите държави членки като общ политически ангажимент.

([2]) ОВ C, C/2024/4056, 12.7.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj?locale=bg.

([3]) Становище на Европейския икономически и социален комитет — Стимулиране на дългосрочния приобщаващ растеж чрез реформи и инвестиции (ОВ C, C/2024/3378, 31.5.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj?locale=bg) и Становище на Европейския икономически и социален комитет (а) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите 30 години единен пазар [COM (2023) 162 final] (б) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г. (ОВ C, C/2024/4056, 12.7.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj?locale=bg).

7.11. С оглед на принципа на субсидиарност и пропорционалност, за справяне с горепосочените предизвикателства следва да се използват различните инструменти на ЕС, за да се създаде сплотено общество, което да гарантира по-високо равнище на сигурност за ЕС, неговите граждани и неговата икономика.

7.12. Социалните политики следва да бъдат подкрепени чрез по-добро използване на програмите на политиката на сближаване, включително Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), разширени с политически инициативи, финансирани на национално равнище и съфинансирани от частния сектор. Наличието на всеобхватен, координиран и интегриран политически подход на равнище ЕС е от решаващо значение. Това може да включва бюджет на ЕС, който да отговаря по-добре на социалните изисквания и да се изпълнява чрез реформирания европейски семестър и рамката му за социална конвергенция, в съответствие със стабилна икономическа, социална и финансова политика.

7.13. Освен това системите за социална закрила и социалните политики позволяват на държавите членки да изпълняват задълженията си в областта на социалните права и правата на човека. Нашият социален модел е това, което прави ЕС уникален и го отличава по положителен начин от конкурентите му. Целта на ЕССП е да засили социалното сближаване и да се бори ефективно с бедността, като потвърждава отново, че социалните права са неразделна част от политиките на ЕС и че съществува ясна връзка между стълба и други инструменти на ЕС, свързани със социалните разходи. Укрепването на връзката между стълба и процеса на европейския семестър ще бъде от решаващо значение, за да се проследи напредъкът и да се гарантира, че социалните политики се финансират и прилагат по подходящ начин.

7.14. Преразгледаните правила за реформа на икономическото управление трябва да подкрепят стимулиращите растежа структурни реформи и публичните инвестиции, както и да увеличат ангажираността с плановете в държавите членки. Тези правила не бива да бъдат в ущърб на публичните разходи за основни услуги като системите на здравеопазване, образование и правосъдие и да не оказват влияние на тяхното качество и капацитет за приобщаване. За да се противодейства на потенциалните неблагоприятни последици, фискалното пространство на ЕС е от решаващо значение за стабилизиране на социалните разходи и увеличаване на инвестициите. С финансираните от ЕС инвестиции следва да се финансират и европейски обществени блага, някои от които вече бяха идентифицирани. Добре планираните социални инвестиции и реформи могат да генерират значителна възвръщаемост на икономическия растеж чрез въздействието си върху хората и производителността, включително по-силен капацитет за иновации, усвояване на нови технологии и възможности за заетост. Едновременно с това националните правителства трябва да направят преглед и да гарантират, че системите им за социална закрила разполагат с достатъчно ресурси в областите, в които социалната подкрепа е най-необходима. Социалните инфраструктури и мрежи, особено тези, които са свързани със социалната закрила, се нуждаят от подходящо финансиране.

7.15. В тази връзка е изключително важно правителствата да заемат ясна позиция относно координацията на националните данъчни системи, за да се спре свиването на данъчната основа, да се води борба срещу данъчния дъмпинг и избягването на данъци и увеличените данъчни приходи да се използват пълноценно за увеличаване на собствените ресурси на ЕС за икономически инвестиции и социално и териториално сближаване.

7.16. Социалният диалог на всички равнища може да играе ключова роля за повишаване на растежа, производителността, заетостта и конкурентоспособността на европейските дружества на световните пазари, като същевременно спомага за подобряване на условията на труд и благосъстоянието на работниците. Осигуряването на по-широк обхват на добре функциониращия социален диалог, включително колективното договаряне, остава предизвикателство както за социалните партньори, така и за държавите членки.

7.17. Укрепването на социалния и гражданския диалог е от първостепенно значение, за да се гарантира, че хората имат активна роля в управлението на настоящите големи преходи. Социалният диалог проправя пътя към колективното договаряне, заедно с правото на работниците на информиране и консултиране и по-активно участие в съответствие с националните закони и практики. Такива инструменти са необходими за адаптиране на работното място към въздействието на новите технологии, цифровизацията и изкуствения интелект и за актуализиране на условията на труд и правата на работниците, което може да включва и текущия дебат в институциите на ЕС относно правото на откъсване от работната среда.

7.18. ЕИСК:

— призовава Европейската комисия да наблюдава изпълнението на всички съществуващи инициативи и, когато е необходимо, да представи нови законодателни и незаконодателни инициативи;

— посочва, че ЕССП следва да продължи да се използва за насочване на работата по подобряване на социалното сближаване и условията на труд, успоредно с усилията за изпълнение на плана за действие на ЕССП и целите за 2030 г. в областта на заетостта, образованието, уменията и бедността;

— призовава Европейската комисия да следи за решенията, които вече са включени в законодателството на ЕС и националното законодателство в областта на здравето и безопасността, организацията на труда и условията на труд в процеса на адаптиране към използването на изкуствен интелект, и да гарантира, че се прилага ориентиран към човека подход (напр. алгоритмично управление);

— призовава Европейската комисия да насърчава резултатите от европейския социален диалог и да подкрепя прилагането на социалния диалог на национално равнище; отбелязва, че рамката за социална конвергенция на европейския семестър е ценен инструмент в това отношение;

— призовава институциите на ЕС да признаят и ценят ОГО като ключови участници в разработването и осъществяването на справедливия преход. Чрез взаимодействието си с органите на местното самоуправление и способността си да пренесат темата от политическата сцена директно в общността, те помагат на най-уязвимите и на тези, които по-трудно могат да се адаптират към промените;

— призовава институциите на ЕС в рамките на следващата МФР да обмислят подходящи финансови инструменти за ориентирани към бъдещето социални инвестиции, свързани с необходимостта да се гарантира предоставянето на европейски обществени блага: сигурност (напр. в продоволствените системи, водоснабдяването, енергоснабдяването и разпределението на енергията, научните изследвания и иновациите, достъпа до информация и стратегическа инфраструктура), здравеопазване, образование и благосъстояние;

— призовава институциите на ЕС да направят оценка на необходимостта от финансов инструмент, който да се основава на опита на програмата SURE, с цел стабилизиране на социалните разходи на държавите членки в случай на външни икономически сътресения;

— призовава Европейската комисия да следи и извърши оценка на стратегията за равенство между половете, която приключва през 2025 г., и е спешно необходимо да започне работа по нова стратегия;

— призовава Европейската комисия да направи оценка на резултатите от другите стратегии за равенство и да предприеме подходящи действия, за да продължи изграждането на Съюз на равенство; това може да включва създаването на генерална дирекция „Равенство“ в рамките на Европейската комисия;

— призовава за усъвършенстване на гаранцията за младежта и на подобни програми, като например инициативата ALMA („стреми се, учи, овладей, постигай“), които предлагат възможности за работа на младите хора, включително на тези, които са незаети с работа, учене или обучение (NEET), както и за стъпки за укрепване на други програми за справяне с дълготрайната безработица. Необходима е оценка на Европейската гаранция за децата, за да се наблюдава напредъкът в постигането на нейните цели;

— призовава институциите на ЕС и държавите членки да разработят целенасочени мерки за увеличаване на работната сила, за да се справят с демографските предизвикателства, с цел постигане на стабилна заетост, подкрепена от активни политики на пазара на труда и социален диалог. ЕИСК ще следи отблизо инициативата на европейско равнище за забрана на неплатените и фиктивните стажове;

— призовава за стратегии за здравословни и безопасни условия на труд, чиято цел е да се гарантира нулева смъртност и трудови злополуки и да се подобри борбата с професионалните заболявания. Мерките за превенция следва да бъдат засилени, като се използват нови технологии, включително изкуствен интелект. Тези стратегии следва да разглеждат и потенциалните рискове, произтичащи от цифровите и демографските промени на работното място, наред с предпазните мерки за работниците срещу излагане на патогени или опасни агенти и психосоциални рискове;

— призовава държавите членки да прилагат правилно директивата относно адекватните минимални работни заплати, която също има за цел да мобилизира социалния диалог и колективното договаряне на всички равнища. Това ще бъде в помощ на работниците и предприятията, особено на МСП, да се предвидят промените, породени от екологичния и цифровия преход, които представляват предизвикателство за социалните партньори в много страни по отношение на обхвата на колективното договаряне;

— подкрепя призива на „Твоята Европа, твоето мнение!“ (YEYS) ([4]) за въвеждане на специални насоки за данъчно облагане на стоки и услуги, които оказват вредно въздействие върху климата, като например луксозните стоки. Приходите от тези данъци, следва да се използват за финансиране на благоприятни за климата инициативи и мерки в подкрепа на ангажимента на ЕС за устойчива и екологична икономика.

8. **Осигуряване на здравословни и достойни условия на живот: стабилно обществено измерение**

8.1. Последиците от COVID-19, енергийната криза, предизвикана от агресията на Русия срещу Украйна, и последвалата я висока инфлация са повод за безпокойство за много хора. В някои страни равнището на бедност бележи тенденция към намаляване, но в други, особено в отдалечените райони, абсолютната бедност сред възрастните хора и жените се е увеличила. Необходимо е да се направи много повече, за да се постигне целта на Европа за извеждане на 25 млн. души от бедността до 2030 г., включително борба със системната бедност, детската бедност и бедността сред работещите.

([4]) Your Europe, Your Say! („Твоята Европа, твоето мнение!“) (YEYS) е годишна младежка проява на ЕИСК. Пет ключови препоръки от „Твоята Европа, твоето мнение!“ за 2024 г., формулирани и гласувани от представителите на младежта, са представени в обобщаващия доклад.

8.2. За да се справим с настоящите и бъдещите социални предизвикателства, въз основа на Програмата на ООН до 2030 г., се нуждаем от обновен социален договор за Европа, за да се гарантират социалните права, равенството между половете и по-добрите условия на живот и труд, като същевременно се води борба с бедността и социалното изключване и се засилва възходящата конвергенция в ЕС ([5]).

8.3. ЕИСК подчертава значението на включването на гледната точка на хората с увреждания във всички политики, програми и стратегии на ЕС. Това включва осигуряване на равен достъп на хората с увреждания до образование, заетост и социални услуги. Политиките следва да бъдат разработени така, че да премахват пречките и да насърчават пълното включване на хората с увреждания във всички аспекти на обществото, като по този начин се допринася за по-приобщаващ и справедлив ЕС.

8.4. Демографските промени, свързани с ниската раждаемост и застаряването на населението, ще увеличат търсенето на висококачествени здравни и социални услуги в Европа, които трябва да бъдат достъпни за всички. Системите за социална закрила трябва да бъдат устойчиви, за да могат да донесат ползи и за бъдещите поколения. Ресурсите трябва да се инвестират в квалификационни структури и в осигуряването на ефективни публични услуги и администрации с достатъчен брой мотивирани, адекватно възнаградени, добре квалифицирани и обучени служители на всички равнища.

8.5. Наличието на достойни и устойчиви жилища на достъпни цени за всички беше признато в Декларацията от Лиеж на белгийското председателство на Съвета. ЕИСК призовава за създаване на платформа на ЕС в подкрепа на националните, регионалните и местните партньорства за премахване на изключването от жилищно настаняване.

8.6. Европейският здравен съюз има за цел да гарантира финансово приемливи, достъпни, качествени, превантивни и лечебни медицински грижи. Здравният съюз беше създаден след пандемията от COVID-19 и включва готовност за действия при криза, всеобхватен подход към психичното здраве, борба с рака, както и стратегическа автономност и реформа на фармацевтичното законодателство. Стратегическата програма на ЕС за периода 2024—2029 г. трябва да се съсредоточи върху здравеопазването с надграждане върху напредъка, постигнат в рамките на предишния мандат, и по-нататъшно разширяване, включително като се дава приоритет на редките заболявания и последиците от тях, засилва се сътрудничеството за противодействие на разпокъсаността в рамките на националните здравни системи и на различията между тях.

8.7. ЕИСК:

— призовава за действия във връзка с ЦУР и за всеобхватна стратегия на ЕС за борба с бедността, която трябва да включва координирани усилия във всички държави членки за намаляване на бедността. Тази стратегия следва да бъде насочена както към непосредствените нужди, така и към системни проблеми като неравенството по отношение на доходите и липсата на достъп до социални услуги. Тя следва да бъде съгласувана с ЕССП и да включва най-добри практики от държавите членки, за да се гарантира ефективно и устойчиво намаляване на бедността в целия ЕС;

— подкрепя назначаването на член на Комисията, отговарящ за жилищното настаняване, със специален портфейл и подходяща генерална дирекция, както и приемането на цялостен подход под формата на европейски план за действие в областта на социалното жилищно настаняване за справяне с жилищната криза. Този план за действие следва да мобилизира финансиране в рамките на следващата МФР и да осигури финансово достъпни, достойни и устойчиви жилища за всички. Следва да се постави специален акцент върху осигуряването на съответствие на жилищните политики с нуждите на уязвимите групи, включително възрастните хора, хората с увреждания и семействата с ниски доходи;

— подчертава, че енергоснабдяването се класифицира като услуга от общ интерес. Регулаторната рамка на ЕС следва да създава условия за екологосъобразно, достъпно и надеждно снабдяване с енергия на достъпни цени, както се заявява в енергийния съюз;

— призовава стратегията за правата на хората с увреждания, както и силната програмата за правата на хората с увреждания, да бъдат изпълнени от Комисията през новия мандат. Поради това Комисията следва да изготви план за действие с инициативи за политики, програми и законодателна дейност. Целта на този план за действие следва да бъде осигуряването на приобщаване и равно третиране на хората с увреждания в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания;

— призовава за подход „Едно здраве“, за да се защити благосъстоянието на гражданите и да се гарантира достъп до вода, продоволствена безопасност и суверенитет, както и достъп до устойчиво здравеопазване и социални услуги като обществени блага;

([5]) Становище на Европейския икономически и социален комитет — Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета — Доклад за стратегическото прогнозиране за 2023 г. Устойчивостта и благосъстоянието на хората в центъра на отворената стратегическа автономност на Европа (ОВ C, C/2024/4057, 12.7.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4057/oj?locale=bg).

— признава ролята на свободните професии, МСП, други заинтересовани страни и ОГО за повишаване на издръжливостта, равнопоставеността, здравето, устойчивостта и социалната справедливост на местните общности; подчертава, че активното опазване на околната среда е жизненоважно за едно устойчиво бъдеще;

— посочва, че здравната политика не съществува във вакуум; а по-скоро е сектор от решаващо значение за икономиката на ЕС наред с енергетиката, продоволствената сигурност и технологиите. Поради това здравеопазването следва да се оценява като публична социална инвестиция, а не като разход. Необходими са усилия за увеличаване на инвестициите както в превенцията, така и в гарантирането на дългосрочната устойчивост на здравното обслужване в съответствие с концепцията „право на здраве“, която беше изведена като приоритет по време на Конференцията за бъдещето на Европа;

— призовава ЕС да предприеме спешни действия за създаване на пълноценен Европейски здравен съюз и да инвестира значителни средства в съвместни проекти за научни изследвания в областта на медицината, както беше направено в отговор на COVID-19; настоятелно призовава ЕС да въведе план за действие относно редките заболявания и да признае, че гражданите имат право на качествено и достъпно здравеопазване на приемливи цени, което да бъде заложено в Европейска гаранция за здравето;

— подчертава необходимостта от промяна на парадигмата, която да признае стойността на грижите в нашите общества чрез надграждане на европейската стратегия за грижите; призовава за приемане на Европейска гаранция за полагане на грижи, която да гарантира достъп до финансово достъпни и висококачествени грижи за всички, които се нуждаят от тях. Гаранцията следва да даде възможност на нуждаещите се от грижи и същевременно да подкрепи лицата, полагащи грижи за тях, както и да премахне тежестта на неплатените задължения за полагане на грижи от жените;

— призовава също така за допълнително финансиране от страна на ЕС в подкрепа на държавите членки при разширяването и усъвършенстването на услугите за полагане на грижи и подобряването на обхвата. Инвестициите в икономиката на грижите са от съществено значение за подобряване на качеството на живот на всички, особено на тези, които са най-уязвими;

— признава стойността на грижите и работата в сферата на грижите в нашето общество, както и потенциала на икономиката на грижите за създаването на качествени работни места и достойни условия на труд за лицата, полагащи грижи, включително домашните работници. Необходимо е да се предприемат стъпки за привличане на нови работници в сектора на здравеопазването и да се инвестира в образована, квалифицирана, балансирана по отношение на пола и мотивирана работна сила, която се ползва с високо обществено признание и получава подходящо възнаграждение. Тези стъпки ще бъдат от решаващо значение за осигуряването на устойчиво и качествено здравно обслужване в държавите членки;

— подчертава необходимостта от преминаване към стратегия, основана на достойно остаряване и солидарност между поколенията, и призовава за европейска стратегия за възрастните хора;

— отчита призива на YEYS за стандартизирана обща стратегия за сексуалните и репродуктивните права в целия ЕС. Тази стратегия следва да гарантира достъп до всеобхватни услуги в областта на сексуалното и репродуктивното здраве за всички, като насърчава равенството между половете и защитава основните права.

9. **Участие на гражданите, надеждно гражданско пространство и съдържателен граждански диалог**

9.1. Участието е ключов елемент на европейската демокрация и предпоставка за изграждане на доверие и легитимиране на политиките на ЕС в очите на гражданите. Концепцията за демокрация на участието е залегнала в член 11 от Договора за Европейския съюз (ДЕС): в него се посочва, че гражданите имат право да участват в демократичния живот на Съюза и че институциите се ангажират да се консултират най-широко и да вземат решения по възможно най-прозрачен начин.

9.2. Гражданите, участващи в Конференцията за бъдещето на Европа, поставиха под въпрос процеса на вземане на решения в ЕС и поискаха повече гъвкавост при вземането на решения и предприемането на действия, особено когато е изправен пред неотложни глобални предизвикателства.

9.3. Осигуряването на възможности за хората от всички възрасти да участват в гражданския живот и да допринасят за него е ключов аспект от развитието на гражданската отговорност и на доверието в демократичния процес. Чрез стабилна система на структурирано участие младите хора могат да допринесат за оформянето на бъдещето на ЕС чрез иновации, ангажираност и отдаденост. Независимите, свободни и представителни ОГО са гаранция за демократичните общества и играят ключова роля в разработването, изпълнението и мониторинга на политиките на ЕС. ОГО насочват колективния ангажимент: това допълва формите на пряко гражданско участие, които изразяват мнението на отделните граждани, като по този начин противодейства на всеки опит на държавите членки да потиснат гражданското пространство.

9.4. Организациите на социалните партньори са съществена част от организираното гражданско общество. Признатите социални партньори обаче имат специфична роля в оформянето на икономическите, трудовите и социалните политики, които насърчават възходящата конвергенция на условията на живот и труд във всички държави членки. Това следва да бъде напълно признато и подкрепено в структурите и процесите на социалния диалог на всички равнища и се различава от гражданския диалог.

9.5. ЕИСК отбелязва със загриженост процедите в някои държави членки, които доведоха до свиване на пространството за ОГО, въпреки че тези организации играят ключова роля за защита на основните права и свободи и за противодействие на надигащата се вълна от популизъм. ЕС трябва да продължи да противодейства на тези тенденции чрез процедурите по член 7 и чрез замразяване на европейските средства, предназначени за държави членки, които не зачитат принципите на правовата държава, независимостта на съдебната система или основните права, като свободата на сдружаване или правото на изразяване, или които ограничават свободата на печата и медиите с цел да манипулират обществения дебат. Дискриминационните общества са несъвместими с ЕС, който се стреми към балансиран икономически просперитет, социален напредък и приобщаване.

9.6. Никога досега гражданите не са изразявали толкова силно своите желания. Техният глас трябва да бъде чут при вземането на решения в ЕС, чрез инструменти за участие и електронна демокрация, като например Европейската гражданска инициатива, граждански панели и краудсорсинг на идеи за политики от гражданите.

9.7. Европа трябва да бъде безопасно, трансгранично, благоприятстващо пространство за гражданското общество, включително за субектите на социалната икономика. Структурираният граждански диалог на всички равнища на управление следва да се насърчава и популяризира във всички държави членки.

9.8. Поради това механизмите за диалог с гражданското общество следва да бъдат укрепени, за да се осигури структуриран и съдържателен диалог с участието на експерти от гражданското общество. Настоящите ad hoc и частични договорености са недостатъчни и разчитат твърде много на добрата воля и личните инициативи на участващите лица и служби.

9.9. В качеството си на институционален глас на организираното гражданско общество в рамките на ЕС ЕИСК играе ключова роля за насърчаването на надеждно гражданско пространство и улесняването на съдържателен граждански диалог. Със обширните си експертни познания и дългогодишен опит той служи като жизненоважен мост между институциите на ЕС и различните ОГО, като гарантира, че гласът им се чува в процесите на изготвяне на политики. Уникалната му позиция дава възможност на ЕИСК да насърчава демокрацията на участието и да се застъпва за включването на различни заинтересовани страни в процеса на формиране на политиките на ЕС. Като предоставя платформа за постигане на консенсус и диалог, ЕИСК подкрепя разработването на приобщаващи политики, които отразяват потребностите и стремежите на гражданите, като по този начин се повишава легитимността и ефективността на управлението на ЕС.

9.10. Поради това ЕИСК:

— призовава за структурна подкрепа за ролята на ОГО в изграждането на издръжливи общества чрез граждански и социален диалог и признава ключовата роля на ОГО в насърчаването на издръжливи, равноправни и устойчиви общества чрез инициативи на местно равнище. ОГО не трябва да бъдат изключвани от решенията относно политиките на ЕС, бъдещето на Европа или нейните граждани. Необходимо е да се полагат грижи за поддържане на открит, прозрачен и редовен диалог с представителните организации и гражданското общество ([6]). За ефективното прилагане на член 11 от ДЕС е необходимо да се прилагат стандарти за гражданския диалог във всички институции на ЕС ([7]);

— призовава институциите на ЕС да поемат водеща роля и да разработят стратегия за гражданското общество ([8]) с ясен план за действие. Освен това ЕИСК призовава за годишно информационно табло за гражданския диалог или гражданското пространство ([9]), където да се прави преглед дали приносът на ОГО по време на консултациите е бил взет предвид. Този набор от показатели може да се използва за изготвяне на всеки две години на доклад относно гражданския диалог, в който се прави оценка на гражданския диалог и ефективността на ОГО ([10]);

([6]) Договор за Европейския съюз (ДЕС), член 11, параграф 2.

([7]) Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Укрепване на гражданския диалог и демокрацията на участието в ЕС: пътят напред“ (ОВ C, C/2024/2481, 23.4.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=bg) (параграфи 1.6; 5.4).

([8]) Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Укрепване на гражданския диалог и демокрацията на участието в ЕС: пътят напред“ (ОВ C, C/2024/2481, 23.4.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=bg) (параграф 5.1).

([9]) Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Укрепване на гражданския диалог и демокрацията на участието в ЕС: пътят напред“ (ОВ C, C/2024/2481, 23.4.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=bg) (параграф 1.10).

([10]) Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Укрепване на гражданския диалог и демокрацията на участието в ЕС: пътят напред“ (ОВ C, C/2024/2481, 23.4.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=bg) (точка 1.10).

— призовава за действия за овластяване на младите хора като двигатели на едно по-устойчиво бъдеще за ЕС и признава, че предизвикателства като изменението на климата, цифровия преход и демографските промени са приоритети и възможности за младите хора да стимулират промяната в рамките на ЕС. Трябва да се осигурят пространства за тяхното структурирано участие и да се наблегне на начина, по който тяхната иновативност, ангажираност и отдаденост могат да определят бъдещето на ЕС;

— счита, че е важно да се признае и оцени важната роля на гражданското общество за прилагането на много ключови аспекти на разработването на политиките на ЕС, включително Европейския стълб на социалните права. Гражданското общество има неразделна роля в поддържането на уникалния социално-икономически модел на ЕС и в насърчаването на устойчив растеж, социално сближаване и приобщаване;

— счита, че доброволчеството трябва да бъде признато и отличено като основен израз на активното гражданство. Необходимо е да се предприемат стъпки за оценяване и подкрепа на доброволчеството като форма на гражданско действие, което засилва гражданското участие и демокрацията на участието, не на последно място чрез обявяването на 2025 г. за Европейска година на доброволците;

— отчита искането на YEYS за бъдещо ангажиране и представителство на младите хора в процеса на вземане на решения в ЕС, както и за установяване на младежка квота за изборите за Европейски парламент. Това ще гарантира прякото участие на младите хора в определянето на бъдещето на Европа, насърчавайки по-приобщаващ и представителен демократичен процес;

— напълно подкрепя препоръката на YEYS за създаване на стабилна правна рамка за социалните медии с цел преодоляване и намаляване на поляризацията и дезинформацията. Целта на тази рамка следва да бъде да защитава демократичните процеси, да предпазва хората от вредно съдържание и да гарантира справедлив и информиран обществен дебат в целия ЕС.

9.11. В изпълнение на нашата роля, можем да гарантираме, че през настоящия законодателен мандат на институциите на ЕС всички ОГО ще могат да изразят мнението си и да играят легитимна роля за общото благо.

Брюксел, 18 септември 2024 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Oliver RÖPKE